

UDVIKLINGEN I GRØNLAND UNDER NYORDNINGEN

Af departementschef *Eske Brun*

II

I en tidligere artikel om udviklingen i Grønland under nyordningen („Grønland, 1958, side 201) har jeg beskæftiget mig med den politiske udvikling, socialforsorg, sundhedsvæsen og boligbyggeri. Jeg skal herefter komme ind på skolens udvikling siden grønlandskommissionen.

Det første, jeg må nævne herom, er kommissionens forslag om, at kirken og skolen skulle adskilles, og denne adskillelse har fundet sted. Jeg tror, jeg tør sige til gavn for begge institutioner.

Skolen regeres nu af en skoledirektion i Godthåb, hvor skoledirektøren er den ledende kraft. Rundt omkring i distrikterne er skoleinspektørerne naturligt gledet ind i stedet for førstepræsterne. Ved hver skole er der valgt en repræsentant af forældrene til at repræsentere dem over for skolevæsenet, og i hver kommune er der nedsat et skoleudvalg. Under denne forvaltningsmæssige ordning er der sket en meget stor udvikling i skolens liv. Den gamle ordning med, at skolen skulle være 7-årig, er bibeholdt ligesom hernede, men ved alle de større skoler er der sket en betydelig udbygning af apparatet, ganske specielt gennem en betydelig udvidelse af det bedst uddannede lærerpersonale. Ved de grønlandske skoler virker der i dag ca. 90 lærere med seminarieuddannelse hernede fra, heraf 15 grønlandere, et tal som vi håber på må vokse stærkt i de kommende år.

Denne udvidelse af lærerpersonalet er gået jævnsides med en betydelig byggevirksomhed af moderne skolebygninger, men ganske særligt ved fire pladser, nemlig Julianehåb, Holsteinsborg, Godthåb og Egedesminde er udviklingen i denne henseende betydningsfuld, idet vi her har oprettet de af kommissionen foreslåede AB-skoler. En AB-skole er en skole, hvor de børn, som måtte ønske det og har evner til det, efter det tredje skoleår går ind i en såkaldt B-afdeling, hvor en stor og stedse stigende del af undervisningen foregår på dansk. I særdeleshed ved disse skoler er danskkundskaberne steget meget stærkt, men forøvrigt er danskundervisningen ved alle skoler af nogenlunde størrelse selvfølgelig blev meget betydeligt forbedret.

Foruden børneskolerne har vi stadig de gamle efterskoler i gang ved Julianehåb, Godthåb og Egedesminde, men det er meningen, at disse skoler skal bortfalde simpelthen derved, at undervisningen i det mindste ved alle byskoler kommer op på et så højt niveau, at de ligger over niveauet selv i de gamle efterskoler.

Grønlands realskole i Godthåb er nu så fuldt udbygget, så den realeksamen, der tages derfra, ganske ligestilles med en realeksamen hernede.

Grønlands seminarium i Godthåb har lige fået en ny undervisningsordning, således at en 2-årig uddannelse dér efter realeksamen afsluttes med et 1-årigt ophold hernede i praktikanttjeneste.

Det meget tunge problem om undervisningen i de distrikter, hvor befolkningen bor meget spredt, håber vi at få løst gennem en kostskoleordning. Foreløbig er vi ikke kommet langt ad denne vej. Kun Thule har fået en sådan kostskole, men vi håber engang også at få tilsvarende skoler i Angmagssalik og Julianehåb, og iøvrigt håber vi meget at få skolehjem ved de større byer, hvor dygtige udstedsbørn kan bo, medens de går på byens skole. Et sådant skolehjem vil fra i år blive taget i brug ved Holsteinsborg, hvor det gamle sygehus bliver ombygget dertil.

Et af de værste problemer, vi slås med for skolevæsenets vedkommende, er mangelen på boliger til lærerne. Vi er jo ofte blevet kritiseret, fordi vi har været alt for optaget af at bygge tjenesteboliger i Grønland, men man kan nu engang ikke sende en lærer til Grønland herfra, uden at man har en bolig til ham, og når vi alene i skolen har fået 90 nye lærere, så kunne det ikke være sket uden et betydeligt boligbyggeri til dem.

Foruden børneskolerne er der inden for det grønlandske skolevæsen etableret et betydeligt antal aftenskoler i Grønland, foruden at der er gjort en del, men foreløbig slet ikke nok for lærlingeuddannelsen og den tekniske uddannelse. Specielt hele lærlingeordningen er noget, som er praktisk talt uløst endnu. Der er lige nedsat en kommission, som skal tage sig af denne opgave.

Jeg kan nævne, at den samlede udgift til det grønlandske skolevæsen er på ca. 6½ mill. kr. om året, men når man sammenligner dette tal med tallet for den øvrige danske skole, må man erindre, at der er forholdsvis langt flere skolebørn i Grønland end her. I alt går ca. 5000 grønlandske børn i skole.

Når jeg har omtalt skolen, bør jeg i det mindste lige nævne forskellige andre foranstaltninger, der er gennemført i Grønland i oplysningens tjeneste.

Radiofonien er blevet opbygget og står nu rustet til at kunne udsende et program på ca. 8½ time om dagen, hvoraf ca. 1½-2 timer bliver skoleradio. Der har været klaget en del i Grønland over, at man ikke kunne høre Godthåb radio, hvad der selvfølgelig er en betydelig ulempe ved en radiofoni, men med de nye stationer, der tages i brug i dette forår, vil dette forhåbentlig være fuldkommen afhjulpet.

*Grønlands børn kan i dag tage en realeksamen i Godthåb,
som er ganske ligestillet med realeksamen i det egentlige Danmark.*

Foto: Mogens Lindhard

Radiofonien i Grønland kommer til at koste ca. 1 mill. kr. om året, men nytten deraf i et land af Grønlands udstrækning og bebyggelsesforhold er selvfølgelig forholdsvis langt større end andre steder.

Vi har fået filmsagen i Grønland løst derhen, at grønlænderne kan se et filmprogram, som hverken er meget bedre eller dårligere end henede. Kvaliteten af de film, vi skaffer grønlænderne, er blevet kritiseret, og guderne skal vide, at der

er en masse ragelse imellem, men man må her huske, at smag og behag er jo forskellige, og jeg tror ikke, at noget land i verden vil være særligt henrykt for en ordning, hvor et statsligt tilsyn sørger for, at kun film af såkaldt høj kunstnerisk eller opdragelsesmæssig kvalitet må vises.

Forsamlingshussagen har vi arbejdet meget med, foreløbig ikke med større resultater, men vi håber på en snarlig løsning af dette meget vigtige problem.

Idrætten har fået et stort opsving i Grønland, og de grønlandske idrætsforeninger har et nært samarbejde med Dansk Idrætsforbund.

Afholdsbevægelsen har fået en meget betydelig opgave i Grønland, efter at grønlænderne selv har taget løsningen af spiritusproblemerne i deres egen hånd. Ved alle større steder er der levekraftige afholdsforeninger i samarbejde med de danske foreninger.

Biblioteksvæsenet bør også nævnes som en opgave, der er taget op og delvis løst.

Jeg går derefter over til at omtale de kirkelige forhold. Kommissionen foreslår jo meget lidt nyt for kirkens forhold, men kirkens adskillelse fra skolen har betydet, at præsterne har fået bedre mulighed for at gøre en indsats i det kirkelige liv. Vi har fået indført en bedre uddannelse af de grønlandske præster ved universitetet, og vi har fået gennemført en langt mere levende kontakt med den danske kirke hernede, end der var før. Der udsendes nu hvert år repræsentanter for kirkelivet hernede til Grønland.

Hele den nye tilværelse i Grønland har skabt et stort antal problemer for kirkens folk deroppe, og man har klaget over, at der ikke ydes kirken tilstrækkelig andel i de midler, der er til rådighed for Grønland, til kirkebygninger og navnlig til at skaffe rejsemuligheder til præsterne. Specielt på dette sidste felt er der ikke så lidt om snakken.

Jeg vender mig derefter til det grønlandske retsvæsen. Det store problem, som kommissionen skulle tage stilling til, var: Skal vi prøve på i Grønland at gennemføre en ordning i det væsentligste bygget på juridiske dommere således som hernede, eller skal vi bibeholde under en eller anden form den gamle ordning med lægdommere? Kommissionen kom ud fra en betragtning over Grønlands natur og bebyggelsesforhold til det resultat, at man måtte vælge en ordning med lægdomstole i første instans, men så overbygge denne ordning med en appelinstans med en juridisk dommer ved siden af lægmændene. Denne ordning er gennemført og har virket godt, især fordi den landsdommer, der kom op til appeldomstolen, har påtaget sig et stort oplysningsarbejde imellem underrettens dommere. Jeg tør sige, at erfaringerne til idag har vist, at kommissionen havde ret i, at det grønlandske retsvæsen væsentligst burde bygges op på grønlændernes egen indsats som dommere, og jeg tror ikke, at tiden er kommet til, at de grønlandske

Kirke og skole er i henhold til grønlandskommissionens betænkning blevet skilt fra hinanden, og alle er enige om, at det har været til fordel for begge parter. Her ses kirken i Napassooq, en typisk grønlandsk udstedskirke.

retsproblemer er så indviklede, at landet kan bære juridiske dommere i første instans endnu.

En meget betydningsfuld nyordning blev dog indført i overensstemmelse med kommissionens forslag: Anklagemyndigheden og domsmyndigheden blev adskilt, hvilket må siges at have været et stort held, da vi ellers måtte til at lave det hele om efter grundlovens udvidelse til at omfatte Grønland. Anklagemyndigheden er kommet i hænderne på et politi med en politimester og et antal overbetjente, som vi har lånt hos det danske politi hernede. Vi er begyndt at opbygge en politistyrke af unge grønlandere. Foreløbig har fem af dem gået igennem politiskolen hernede, og i øjeblikket er to til uddannelse her.

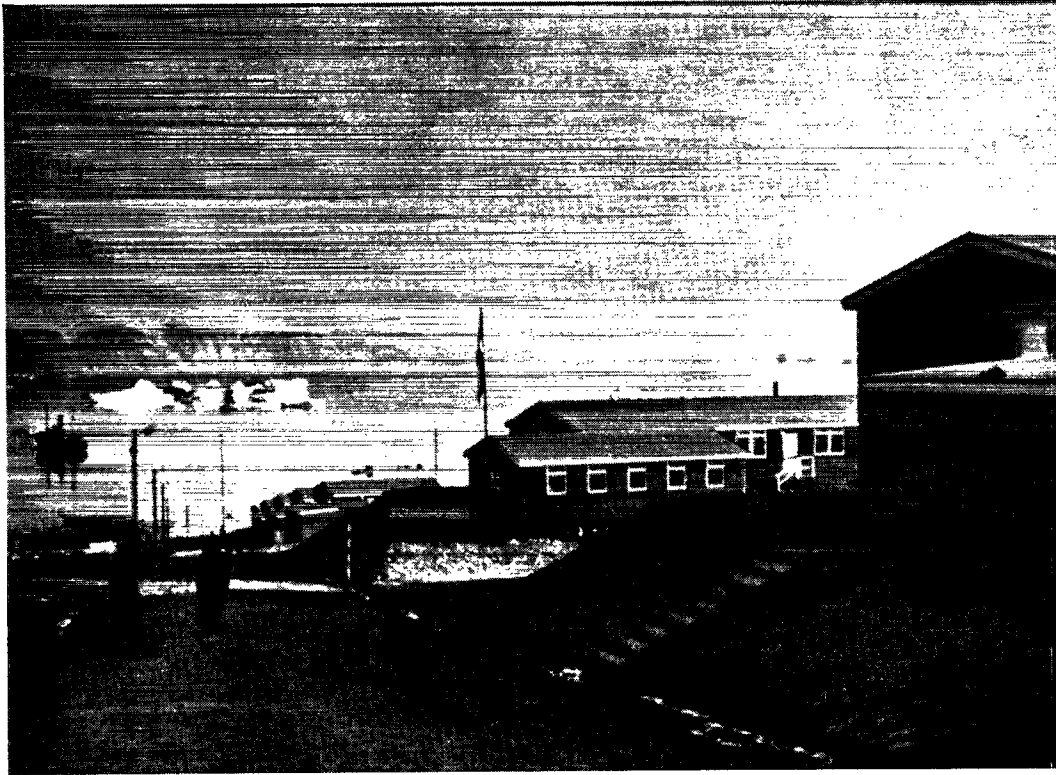
Jeg nævnte indledningsvis, at erhvervslivet var noget, som jeg ikke kunne gå så dybt ind i, som jeg kunne ønske, dels på grund af tiden, dels på grund af, at vi her er inde på et område, som i det væsentligste henhører under Den kgl. grønlandske Handel, men en omtale af, hvad der er sket i de sidste 8 år i Grønland bør dog omfatte nogle strøbemærkninger herom.

Jeg kan for det første sige om forsyningstjenesten i Grønland, at Den kgl. grønlandske Handel stadig har det største ansvar dér. Kommissionen foreslår her to ting: For det første, at Den kgl. grønlandske Handel skulle organiseres bedre på en mere forretningsmæssig basis, og dels at denne Handels virksomhed skulle begrænses ved, at der skulle gives mulighed for en privat aktivitet ved siden af. Denne private handel i Grønland er også opstået, men har endnu ikke betydet det helt store for forsyningen. Det antages, at privathandlende i Grønland nu har ca. 10 % af omsætningen, foruden at ca. 10 % udfyldes af handlende hernede, der sender varer til Grønland gennem postvæsenet. Det er måske ikke så forfærdelig meget som procentdel betragtet, men disse 20 % repræsenterer dog stadigvæk ca. 10 mill. kr. om året mod de ca. 4 mill. kr., som hele Handelens omsætning var i 1939. Selv om prisudviklingen selvfølgelig her er afgørende, er det dog ganske interessante tal at iagttage. Der er udstedt ca. 300 næringsbreve til private forretningsdrivende i Grønland; langt størsteparten af dem har dog kun en meget lille betydning. Der er dog tale om et meget nyttigt supplement til Den kgl. grønlandske Handels virksomhed, idet man ikke mere i Grønland behøver at have fornemmelsen af at være henvist til en enkelt leverandør. Hertil kommer, at der mange steder er opstået specialforretninger, som er meget nyttige.

En konsekvens af den private handel ved siden af statens handel er det, at statshandelen ikke mere ved sine prisansættelser kan udøve nogen social indsats derigennem, at der lægges en høj fortjeneste på visse varer, navnlig luksusvarer, hvilken fortjeneste bruges til nedsættelse af nødvendighedsvarer. For ikke helt at kaste dette system overbord på én gang, har man givet Den kgl. grønlandske Handel en vis eneretsbeføjelse med hensyn til indførelsen til Grønland af visse luksusartikler. Dette system har givet anledning til megen kritik, idet man ikke altid erindrer de fordele for den grønlandske befolkning, der er forbundet hermed i form af billigere priser på visse varer, men i det store og hele må sådanne eneretsordninger selvfølgelig betragtes som et overgangsfænomen.

Produktionen i Grønland er siden kommissionen ikke steget så meget, som kommissionen håbede. Der er dog iværksat nye produktionsmetoder i Grønland, især har frysning vundet et betydeligt indpas i fiskebehandlingen, og hermetikvirksomheden er meget stærkt forøget. De grønlandske produkter, som sælges gennem Den kgl. grønlandske Handel, indbragte i 1957 ca. 30 mill. kr.

Efterkrigsårene har igangsat en meget stærkt forøget aktivitet i Davisstrædet, hvor mange landes fiskere udøver fiskeri. Blandt disse fiskere har færingerne spillet en stor rolle, men henedefra har der ikke været mange, hvilket har givet anledning til megen forundring. Jeg tror nu ikke, at man skal regne med, at fiskere henedefra vil tage op til Davisstrædet i stort omfang. Trods alle ulykkesprofetier er fiskeriet

Skolen i Thule er ikke blot Grønlands nordligste, den er også Grønlands eneste kostskole, men man håber at få bygget tilsvarende skoler i Angmagssalik og Julianehåb.

Foto: H. Rasmussen

i Nordsøen stadig vokset, og det eneste fiskeri, som i Grønland skulle kunne give danske fiskere en rimelig fortjeneste sammenlignet med de fortjenester, de kan få hernede, ville formentlig være trawlfiskeri, og trawlere har vi overhovedet ikke hernede, så det er en fiskeform, som fiskere henedefra er ukendt med.

Med hensyn til de grønlandske fiskere er problemet til en vis grad det samme. Hvor de danske fiskere har Nordsøen, har de grønlandske fiskere skærgården langs Grønlands kyst, som de har for sig selv, og hvor de i det store og hele har tilstrækkelige muligheder endnu, så det bliver vanskeligt at lokke dem ud på bankerne. Der er dog ingen tvivl om, at det grønlandske fiskeri bør udvides til også at omfatte bankerne, så det får flere strenge at spille på. For at kunne komme ud må grønlænderne foreløbig have større motorbåde, og størrelsen af de grønlandskejede motorbåde har også været meget stærkt stigende i årene efter kommissionen rent bortset fra, at antallet er steget fra ca. 300 til ca. 600 motorbåde.

De grønlandske fiskeres egen indflydelse på fiskeriets organisation er noget nyt, som er kommet til i de senere år. Fiskeriforeningerne har været særdeles aktive

i samarbejde med Den kgl. grønlandske Handel, og der er i år blevet nedsat et samarbejdsudvalg i Godthåb, hvor Handelen, landsrådet, fiskeriforeningerne og landshøvdingen er repræsenteret, og vi venter os en hel del heraf.

Administrationens indsats til støtte for dette erhverv og for forsyningstjenesten har været udført på følgende felter:

Der gives lån på billige vilkår til anskaffelse af motorbåde og erhvervsredskaber. Vi har bygget kajer i Julianehåb, Egedesminde og Godthåb for de atlantgående skibe foruden et stort antal skonnertkajer og fiskeribroer rundt omkring i landet. Det har været en stor glæde at se, hvordan varer, der sendes til Grønland, nu landes ved en kaj og behandles af gaffeltrucks og lastbiler i stedet for det gamle system med det store antal lejede, navnlig de små piger, der slæbte sig en pukkel til.

Hele bymoderniseringen har gjort store fremskridt, navnlig gennem vejanlæg og vandanlæg. Vi har nu helårsvandanlæg i Narssaq, Godthåb, Sukkertoppen, Holsteinsborg, Egedesminde, Christianshåb og Angmagssalik og planer for tilsvarende anlæg i Jakobshavn, Julianehåb og Frederikshåb. Disse vandanlæg er ganske overordentlig dyre, men det er alligevel en af de nyttigste ting, vi har fået til Grønland i de seneste år. Mange ting kunne slet ikke være gennemført deroppe uden vandanlæg. Det gælder således både sundhedsvæsenet og Handelens fryserivirksomheder.

Ved alle betydende steder er der udbygget værksteder for smede, tømrere og skibsværfter og indrettet entreprenørpladser, hvor alt det maskineri, som kræves af den store anlægsaktivitet, er for hånden.

En af de vigtigste nyskabninger i de senere år er elværkerne, der er bygget i alle byer af nogen betydning. De er simpelthen en forudsætning for, at alt det andet kunne laves. Grønlands produktion af elkraft ved disse værker var i fjor ca. 10 mill. kw-timer, og den er stærkt stigende.

En meget betydningsfuld opgave er løst i Grønland gennem udbygningen af radio- og meteorologivæsenet. Grønland har nu et stærkt udbygget kommunikationssystem med ca. 60 stationer, spændende fra meget store stationer ned til små ret primitive stationer ved et stort antal udsteder.

Sluttelig kan jeg som en indsats fra administrationens side nævne, at der årligt ydes ca. 8 mill. kr. til nedbringelse af priserne i Grønland og et par mill. kr. til kysttrafikken og trafikken på Østgrønland.

Under en omtale af erhvervslivet kan jeg slutte med at nævne den indsats, der gøres nu for den geologiske udforskning af Grønland. I Østgrønland har Lauge Kochs virksomhed foreløbig tilvejebragt det nødvendige materiale for udgivelse af de geologiske kort over Nordøstgrønland, som er en forudsætning for de minera-

*Grønlanderne driver så godt som udelukkende kyst- og fjordfiskeri.
Her fanger man stenbidere, hvis rogn bruges til fremstilling af kaviar.*

logiske undersøgelser, og hans virksomhed har foreløbig ført til etableringen af Nordisk Mineselskabs bly- og zinkmine ved Mesters Vig, en virksomhed, som lovede godt i de to første år, men nu desværre på grund af de stærkt faldende metalpriser på verdensmarkedet ikke har helt de samme fremtidsudsigter, som man oprindeligt håbede på.

I Vestgrønland virker Grønlands geologiske Undersøgelse for en geologisk kortlægning og har jævnsides hermed i samarbejde med atomenergikommissionen iværksat undersøgelser over uranforekomster ved Narssaq, undersøgelser om hvis resultater der foreløbig slet ikke kan siges noget.

Hvad betyder nu hele denne aktivitet for den grønlandske befolkning? Ja, hvad sundhedsvæsenet og skolen betyder, det er jo nemt og ligetil at se, blot man betragter de tal, som jeg allerede har nævnt. Men det største problem for den grønlandske befolkning som for enhver anden befolkning, det er og bliver dog de økonomiske problemer.

Lad os først se på den grønlandske befolknings realindtægt. Jeg har før nævnt, at den grønlandske befolknings købekraft i 1939 var ca. 4 mill. kr. om året. I 1957 var den samme befolkning, som i mellemtiden var steget med 25 pct., i stand til at købe for ca. 60 mill. kr. om året, og når man tager hensyn til befolkningstilvæksten og forandringerne i prisniveauerne, så vil det sige, at den grønlandske befolkning, familie for familie, mand for mand, havde en købekraft på ca. det tredobbelte af, hvad den havde i 1939.

Hvorledes er nu denne meget stærke forøgelse af realindtægten opstået? Ja, for det første har selvfølgelig den stærkt forøgede aktivitet i Grønland medført stærkt forøgede muligheder for arbejdsfortjeneste, og samtidig er lønningerne steget meget stærkt. For den fri erhverver er priserne på de produkter, han fremstiller, steget betydeligt, og samtidig er der kommet nye erhvervsmuligheder gennem nye produktioner. Jeg vil nævne et eksempel fra lønningernes område. I 1939 tjente en grønlandsk, faglært håndværker som bestillingsmand, sådan som alle håndværkere var det dengang, efter 25 års tjeneste ca. 1.000 kr. om året, og den ufaglærte, løstansatte arbejder tjente ca. 20 øre i timen. Disse lønninger fulgte opad med prisniveauet, indtil kommissionen begyndte sit arbejde, men nogen forbedring i reallønnen fandt ikke sted under krigen. Efter kommissionens arbejde begyndte den opfattelse at brede sig, at med den nye tid i Grønland måtte det hjemlige danske lønningsniveau også få en vis betydning for Grønland, og dette er i dag det grundsynspunkt, som administrationen i sit arbejde med lønningsproblemerne i Grønland går ud fra.

Men samtidig er hermed skabt vor største hovedpine. Det første problem er opstået derved, at når man lægger den hjemlige danske realløn til grund for reallønnen i Grønland, mister man kontakten med Grønlands egen økonomiske bærekraft. Man havde håbet i kommissionen, at produktiviteten ville stige så meget, at lønninger og erhvervsindtægter kunne følges ad, men erfaringerne viser, som jeg tidligere har nævnt, at produktiviteten ikke er steget tilstrækkeligt til, at dette mål er opnået. Men hvis man da alligevel vælger ligelønsprincippet i Grønland og Danmark, så opstår for det første alle de problemer, der er forbundet med, at den fri erhverver ikke kan følge med i indtægter. Men samtidig opstår et helt andet problem, nemlig: Hvad er ligeløn? For det må herved erindres, at der i Grønland stadig i en lang årrække vil være brug for folk, der udsendes henedefra, og sådanne folk fås ikke for ligeløn. De må have en præmie for at tage derop, hvis vi skal have fat i de gode folk, og så bliver problemet, med hvem skal da de i Grønland hjemmehørende have ligeløn? Skal de have ligeløn med de udsendte? Skal de med andre ord have en præmie for at arbejde i deres eget land, således at de bliver højere lønnet end folk, der udfører samme arbejde henede? Man må

Fra et moderne beboelseskvarter i Godthåb, det såkaldte Østerbro.

selvfølgelig her vælge at sige, at de grønlandske lønninger bør være lige med lønningerne hernede. Dels er det selvfølgelig finansielt udelukket, at man nogen-
sinde får bevillingsmyndighederne med på kunstigt at opbygge et særlig højt real-
lønniveau i Grønland, dels vil det simpelthen være en ulykke for Grønland, hvis
man gør det, og derved gennem tilskud fra den danske statskasse skaber et øko-
nomisk klima i Grønland, som ligger betydeligt højere end hernede. Men hvis
man da vælger en løn i Grønland, der svarer til lønnen hernede for det samme
arbejde, så opstår spændingen imellem de to lønniveauer i Grønland, de udsendes
og de hjemmehørendes, idet sådanne to lønniveauer selvfølgelig, hvor mange for-
nuftige argumenter der end kan opstilles for dem, dog altid vil være grobund for
en letkøbt agitation. Dertil kommer noget helt andet, nemlig vanskelighederne
ved at fastsætte en ligeløn i Grønland og Danmark. Hvad vil det sige at have den
samme realløn i Godthåb og i Assens? Vi kan dog aldrig sammenligne de naturlige
goder, som Godthåb og Assens byder sine beboere, eller ophæve den kendsger-
ning, at det - alt andet lige - tager flere kul at opvarme et hus i Godthåb til de
samme varmegrader som et hus i Assens. Alle disse problemer har vi kæmpet
med de forløbne år, og der findes ikke nogen patentløsning, der tilfredsstiller

alle, men vi gør vort bedste for at få det bedst mulige resultat for grønlænderne ud af det.

Jeg bliver ofte spurgt, om jeg nu også tror, at grønlænderne bliver lykkelige ved alle disse ting, der bliver gjort for dem nu, og det er et spørgsmål, der er meget vanskeligt at besvare. Men jeg kan begynde med at sige, at hvis man tager mere konkret på opgaven end at betragte den udfra synspunktet lykke og kun ser på, om grønlænderne er blevet bedre ernæret, bedre klædt, har bedre boliger, har fået bedre oplysning, bedre sundhed og bedre arbejde end de havde før, så kan jeg kun sige, at svaret er ja. Om de så er lykkeligere, det er noget, der må komme indefra hos dem selv. Men så meget kan jeg også sige, at jeg tror, at den frimandsbevidsthed, som var den gamle grønlandske sælfangers største lykke, den er der stadig mulighed for at frelse over i en ny bevidsthed om at være en fri mand i et frit samfund.

Og så er spørgsmålet: Går det for hurtigt? Ja, dertil er jo kun at sige, at det, der først og fremmest ligger bag ved uroen, rastløsheden, idyllens bortfald i Grønland, det er de større indtægter og det stærkere pulserende liv, der følger dermed. Skulle det være gået langsommere i Grønland, så skulle først og fremmest indtægterne i dag være langt mindre, end de er. Altså lønningerne og indtægtspriserne skulle have været lavere. Hvem vil tale for det? Jeg tror ingen grønlænder i det mindste. Så er der alle de andre foranstaltninger. Sundhedsvæsenet! Mener man, at vi skulle være gået langsommere frem med tuberkulosebekæmpelsen? Undervisningen! Skulle vi have bygget færre skoler eller ansat færre lærere? Eller erhvervslivet? Jeg tror ikke, at nogen vil udtale sig for, at produktionsmulighederne i Grønland burde have været mindre i dag, end de er, tværtimod.

Jeg tror, vi må acceptere den kendsgerning, at Grønland nu ligger midt i den levende verden, og at Grønland er en del af Danmark, og så må vi tage fat på arbejdet og få det gjort så hurtigt og så godt, som det overhovedet er muligt. Det har været rettesnoeren for mig i de år, der er gået siden kommissionen.